

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2021

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆԴԵՊ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻ
ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ
ԴԱՍՎԱՐ

ԱՌԱՐԿԱ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՄԱՐԶ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԻՐԱ ՄԵՍՐՈՊՅԱՆ

ԿՈՏԱՅՔ

ՌՈՒԲԻԿ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԴՊՐՈՑ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն -----	Էջ 2
Բնության հանդեպ վերաբերմունքի ձևավորումը տարրական դպրոցում -----	Էջ 3
Դասի պլան -----	Էջ 12
Եզրակացություն -----	Էջ 14
Գրականության ցանկ -----	Էջ 15

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Բնապահպանական հայեցակարգի ձևավորումը դարձնում, սովորողների մոտ «Մարդը և աշխարհը» գաղափարախոսության մեջ տալիս է ուժեղացված էկոլոգիական հասկացություններ, հստակեցնում է զգալի թվով վառ ու մատչելի օրինակներով: Սկսած «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայի առաջին դասից՝ կապ է ստեղծվում հասարակության և բնության միջև, որը դառնում է անբաժանելի օրգանական ամբողջություն, իսկ ինքը՝ սովորողը, այդ ամբողջության մի մասնիկը: Երեխաները ստանում են հատուկ գիտելիքներ բույսերի և կենդանիների մասին: Սովորողների համար մատչելի կերպով պետք է բացահայտվեն հակասությունները առկա հասարակության և բնության միջև:

Բնության հանդեպ վերաբերմունքի ձևավորման նպատակն է.

- զարգացնել պատասխանատու վերաբերմունք շրջակա միջավայրի նկատմամբ, որի կառուցվածքի հիմքը բնապահպանական գիտակցության զարգացումն է,
 - ձևավորել էկոլոգիական աշխարհայացք,
 - ձևավորել գիտելիքներ բնության մասին, դրա նկատմամբ զգույշ և հոգատար վերաբերմունք,
 - գիտակցել բնական պաշարների սահմանափակ լինելը, խնայողական վերաբերմունք ունենալ բնական պաշարների հանդեպ,
 - ձևավորել պատասխանատու վարքագիծ բնության հանդեպ,
 - ձևավորել հետաքրքրասիրություն բնության նկատմամբ՝ իր ողջ բազմազանությամբ:

Հետազոտության նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է եղել տարրական դարձնում սովորողների մոտ ձևավորել բնության հանդեպ ճիշտ վերաբերմունք, որի ուսուցման ժամանակ անհրաժեշտ է եղել լուծել հետևյալ խնդիրները.

- կրթական՝ գտնել համակարգի բնապահպանական խնդիրների մասին և առաջադրել արդի լուծման ճանապարհներ,
- զարգացող՝ զարգացման մտավոր և գործնական հմտությունների ուսուցում, միջավայրի գնահատում և բարելավում, ձգտում ակտիվ աշխատանքի և շրջակա միջավայրի պաշտպանության զարգացման համար:

**ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆԴԵՊ
ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻ ՁԵԱՎՈՐՈՒՄԸ
ՏԱՐԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ**

Ի՞նչ է բնությունը: «Բնությունն այնպես է ամեն բանի մասին հոգացել, որ դու ամեն ինչից ու ամենուր սովորելու բան ունես»: /Լեոնարդո Դա Վինչի/

Բնությունն այն է, ինչը մեզ շրջապատում է, բայց չի ստեղծվում մարդու կողմից... Բնության հետ ծանոթանալու համար անցնել հետևյալ հղումով՝ <https://www.youtube.com/watch?v=qE98fT6Ok1o>

Բնությունը մշտապես շարժվում է և զարգանում, ընդգրկում անօրգանական և օրգանական աշխարհները: Անօրգանական աշխարհին են պատկանում սիեզերական մարմինները, ջուրը, հողը, օդը, ապարները, օգտակար հանածոները: Բուսական և կենդանական օրգանիզմների ողջ բազմազանությունը կազմում է օրգանական աշխարհը:

Բնության հանդեպ վերաբերմունքի ձևավորումը դպրոցի կարևոր խնդիրներից մեկն է, որը ձևավորում է բարոյական մշակույթը և անխուսափելիորեն անդրադառնում է անհատի բնապահպանական կրթության վրա: Այն նաև խթան է հանդիսանում էկոլոգիական գիտակցության զարգացման համար, ինչպես նաև զարգացնում է տարբեր տեսակի ճանաչողական գործունեություններ: Այլ աղբյուրներից տեղեկությունները թույլ են տալիս կուտակել և բացահայտել խնդրի էությունը, ստեղծականությունը, թույլ են տալիս, որպեսզի անհատը իրական ներդրում ունենա ուսումնասիրության և էկոհամակարգերի խթանման գործընթացում:

Բնապահպանական հայեցակարգի ձևավորումը դպրոցներում, սովորողների մոտ «Մարդը և աշխարհը» գաղափարախոսության մեջ տալիս է ուժեղացված էկոլոգիական հասկացություններ, հստակեցնում է զգալի թվով վառ ու մատչելի օրինակներով: Սկսած «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայի առաջին դասից՝ կապ է

ստեղծվում հասարակության և բնության միջև, որը դառնում է անբաժանելի օրգանական ամբողջություն, իսկ ինքը՝ սովորողը, այդ ամբողջության մի մասնիկը: Մա հնարավորություն է տալիս վաղ հասակից ստեղծել մանկական ամբողջական բարոյական և էկոլոգիական գաղափարներով անհատ, որը պատկերացնում է մարդու ազդեցությունը շրջակա միջավայրի հանդեպ՝ թե՛ դրական և թե՛ բացասական իմաստով:

Երեխաները ստանում են հատուկ գիտելիքներ բույսերի և կենդանիների մասին: Սովորողների համար մատչելի կերպով պետք է բացահայտվեն հակասությունները առկա հասարակության և բնության միջև: Սովորողներին պետք է ծանոթացնել իրական բնապահպանության առջև ծառայած խնդիրներին:

Իմացական գործունեությանը խթանում են այնպիսի իրավիճակներ, որոնք նպաստում են սովորողների արժեհամակարգի ձևավորմանը: Ակտիվանում է նաև ձգտումը՝ գեղագիտական զգացմունքները ստեղծագործական միջոցներով արտահայտելու (նկարչության, բանաստեղծության միջոցով): Արվեստին բնորոշ սինթետիկ մոտեցումը և զգայականությունը դեպի իրականությունը հատկապես կարևոր

են բնության պահպանման շարժառիթները զարգացնելու համար:

Անհրաժեշտ է նաև ուսուցանել ամենահարմար մեթոդները՝ վերլուծելու և կարևորելու բնապահպանական արժեքները, շահերն ու կարիքները, նկարչության փորձերի և բնապահպանական դիտարկումների, դասավանդողի հետզրույցների, փաստերի, գործիչների կարծիքների միջև համեմատություն անցկացնելով՝ կառուցել սեփական վերաբերմունք խնդիրների նկատմամբ:

Բնապահպանական ուղղվածությունն տվող ոչ ավանդական դասաժամերի կազմակերպման ձևերի թվում են դասը որպես տոն և թեմատիկ դասերը («Անտառի տոն», «Ծառի ու ծաղկի տոն», «Պահպանիր բնությունը» միջոցառումներ): Այսպիսի դասերը սովորողների մեջ ձևավորում են ակտիվ քաղաքացիական դիրքորոշում հայրենի բնության նկատմամբ:

Երեխաներին դուր են գալիս զանազան մրցույթները: Խաղային մրցույթները համադրվում են ճամփորդությունների և արշավների հետ: Ցածր դասարանի աշակերտները սովորում են խնամել տնային բույսերը, հետազոտում են լանդշաֆտային դիզայնի հնարավորությունները:

Բնապահպանական խնդիրները լուծելիս սովորողներն իրենց անկախ գործունեությամբ որոշակի մեթոդներ են ձեռք բերում, որոնք խրախուսում են նրանց գործունեությունը, նոր գաղափարների շուրջ ծնված լուծումներ ու բացահայտումներ են գտնում, զարգացնում են բանավիճելու մեթոդիկան, որոնք էլ իրենց հերթին նպաստում են անհատական հարաբերությունների ձևավորմանը:

Դասի արդյունավետությունը աճում է մուլտիմեդիային պրեզենտացիաների շնորհիվ, որոնք ուղեկցում են, լուսաբանում ուսուցչի կամ սովորողի բացատրությունները:

Բնության, շրջակա միջավայրի նկատմամբ վերաբերմունքով կարելի է ամբողջական պատկերացում կազմել տվյալ հասարակության մասին: Թե որքանով է այն գրագետ ու կիրթ, գիտակից ու խելացի, զուսպ և հայրենասեր: Թե ինչ վերաբերմունք ունի սերունդների, ապագայի, սեփական պետության նկատմամբ: Երեխային սիրելը միայն կուշտ կերակրել ու բրենդային հագուստ առնելով չէ՞, այլև նրան ժառանգություն թողնվելիք բնության հանդեպ ցուցաբերած խնամքով ու հոգածությամբ: Բնության հանդեպ վերաբերմունքը դեռ վաղ հասակից:

«Էկոլոգիա» բառը ինքնին ձևավորվել է հունական երկու բառերից՝ «էկոս», որը նշանակում է «տուն», իսկ «լոգոս»՝ գիտություն: Հետևաբար կարող ենք ասել, որ էկոլոգիան տան գիտությունն է:

Տարիքային առանձնահատկությունների բերումով երեխաների մոտ հուզականորեն է ընկալվում բնության գեղեցկությունն ու անկրկնելիությունը, հաճախ շնչավորում է նույնիսկ անշունչ առարկաներն ու բնության երևույթները: Նա պատրաստ է բնության ցանկացած փոքրիկ էակի մեջ տեսնել բնության ամբողջականությունն ու գեղեցկությունը: Երեխայի աշխարհաճանաչումը սկսվում է բնաճանաչողությունից, հաճույքով ուսումնասիրում է իրեն շրջապատող կենդանիներին և բույսերը, փորձում հասկանալ նրանց կենսակերպի առանձնահատկությունները և էական տարբերությունները մարդկանցից:

Էկոլոգիական դաստիարակությունը դպրոցահասակի անձնավորության ձևավորման կարևորագույն գործոն է: Էկոլոգիական գործունեության շնորհիվ երեխայի մեջ ձևավորվում են բնության և ռեսուրսների նկատմամբ խնայողական վերաբերմունք և ճիշտ վարքագիծ:

Բնության հանդեպ վերաբերմունքը երեխաների մոտ ձևավորում է էկոլոգիական աշխարհայացք, զարգացնում դրական հուզական, արժեքային վերաբերմունք բնական միջավայրի նկատմամբ: Առաջադրանքների միջոցով ձևավորվում է գիտելիքները բնության մասին, դրա նկատմամբ զգույշ և հոգատար վերաբերմունք; Զարգանում է երեխաների ստեղծագործական ունակությունները, արագ սրամտությունը, դրանց ժայթքումը, դաստիարակում սեր և հարգանք բնության և բնական միջավայրում գեղեցիկին տեսնելու և արձագանքելու կարողություն:

Հիմա ամբողջ մոլորակը խոսում է այն մասին, թե որքան վատ է մեր էկոլոգիան, որ այն պետք է փրկել:

Հայաստանը լեռնային երկիր է, որը բնութագրվում է բույսերի և կենդանիների տեսակների, ինչպես նաև լանդշաֆտների և բուսականության տիպերի հարուստ բազմազանությամբ: Բույսերի և կենդանիների բազմաթիվ տեսակներ, որպես հազվագյուտ և անհետացման եզրին կանգնած տեսակներ գրանցվել են Հայաստանի Կարմիր գրքում: Հայաստանում տարբերվում են չորս կատեգորիայի բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ՝ պետական արգելոցներ, բնության հուշարձաններ, ազգային պարկեր և արգելավայրեր:

Պետք է լինել բնության բարեկամ, ծանոթանալ բնությունը պահպանելու կանոններին, ինչպես նաև կանխել կենդանիների, թռչունների, միջատների և

բույսերի բազմաթիվ տեսակների անհետացումը: Վաղ հասակից պետք է երեխաներին տեղեկացնել, որ «Կարմիր գրքում» ընդգրկվում են հազվագյուտ և ոչնչացման վտանգի տակ գտնվող կենդանիների, թռչունների, միջատների և բույսերի բազմաթիվ տեսակներ: Քանի որ, մարդու գործունեության արդյունքում սպանվում են բազմաթիվ կենդանիներ, կտրվում են բազմաթիվ ծառեր, վերացվում են բազմաթիվ բույսեր, ինչպես նաև աղտոտվում են օդն ու ջուրը, այդ իսկ պատճառով դեռ մանկուց պետք է զարգացնել սեր դեպի բնությունը: Ծնողների խնդիրն է երեխաներին հասկացնել, որ մեզանից յուրաքանչյուրը անհատապես պատասխանատու է Երկրի համար, և յուրաքանչյուր ոք կարող է պահպանել և կատարելագործել բնության գեղեցկությունը:

Այս գործունեությունը նպատակ ունի երեխայի մեջ ձևավորել ճանաչողական, բնապահպանական գիտելիքներ, էկոլոգիական գիտակցություն, հուզական, հոգատար, մարդասիրական վերաբերմունք բնության, շրջակա միջավայրի նկատմամբ, բնության հետ հաղորդակցվելու ունակություն, էկոլոգիական կուլտուրա:

Այս գործունեությամբ երեխաներին նախնական գիտելիքներ ենք տալիս բուսական և կենդանական աշխարհի, բնության եղանակային երևույթների, կենդանի և անկենդան բնության վերաբերյալ:

Եղանակային դիտումներ

Գարուն

- Ձևավորել պարզագույն գիտելիքներ՝ գարնանը բուսական աշխարհում տեղի ունեցող փոփոխությունների, զարթոնքի վերաբերյալ (արևը ջերմացնում է հողը, ձյունը հալչում է, եղանակները տաքանում են, օրերը՝ երկարում, հողի տակից դուրս է գալիս խոտը, գարնան առաջին ծաղիկները ձյան միջից քարձրացնում են իրենց գլխիկները, ծառերը բողբոջում են, ծաղկում են, հայտնվում են մայիսյան բզեզները և թիթեռները, թռչունները հետ են վերադառնում տաք երկրներից),

- ընդլայնել բնության մեջ գոյություն ունեցող պարզ կապերի մասին երեխաների պատկերացումները (արևը սկսում է ջերմացնել, ծառերը ծաղկում են, թռչուններն ուրախ երգում են, մարդիկ տաք հագուստները փոխարինում են ավելի թեթև՝ գարնանային հագուստներով, դաշտերում սկսվում է գարնանացանը, բանջարանոցներում տնկում են բանջարեղեն, պարտեզներում՝ ծաղիկներ),

- ճշտել և ամրապնդել պատկերացումները ծառերի, բույսերի կառուցվածքի մասին (ծառն ունի բուն, ճյուղեր, տերևներ, թփերն ունեն մի քանի բարակ բներ, ճյուղեր, տերևներ, դրանք ծառից ցածր են, բույսերն ունեն արմատներ, որոնց միջոցով հողից ներծծում են խոնավություն, սննդարար նյութեր),

- սովորեցնել դասակարգել պտղատ

- սովորեցնել դասակարգել պտղատու և դեկորատիվ ծառերը,

- ծանոթացնել գարնանային 2-3 ծաղկատեսակների (մանուշակ, կակաչ, նարգիզ), նրանց կառուցվածքին (գլխիկ, տերևների ցողուն, արմատ),

- Ճանաչողական գիտելիքներ տալ անտառի վերաբերյալ, ներկայացնել անտառների, այգիների դերը օդի մաքրման խնդրում,

- ընդլայնել երեխաների գիտելիքները կենդանիների զարգացման մասին. թռչունները ձու են ածում, կենդանիները ծնում են ձագեր, որոշ կենդանիներ նրանց կերակրում են իրենց կաթով, պաշտպանում և խնամում են ,

- տեղեկություններ տալ ընտանի կենդանիների օգտակարության մասին,

- գիտելիքներ տալ բուսական և կենդանական աշխարհի փոփոխապակցվածության մասին,
- պարզագույն գիտելիքներ տալ հայկական բնաշխարհին բնորոշ քարերի մասին, ներ-կայացնել դրանց կարևորությունն ու անհրաժեշտությունը,
- սովորեցնել տարբերել տարվա եղանակներն ըստ ամիսների:

Ամառ

Ընդլայնել երեխաների պատկերացումներն ամռանը բնության մեջ կատարվող փոփոխությունների վերաբերյալ (շոգ է, արևն ուժեղ է տաքացնում, ծաղկում են ծաղիկները, մարդիկ լողում են գետերում, լճերում, ամենուր թռվում են թիթեռները, երևում են զատիկները և այլ միջատներ, ուրախ երգում են թռչունները, բներում հայտնվում են նրանց ճտերը...):

Աշուն

- Ամրապնդել տեղեկություններն աշնանը բնության մեջ կատարվող փոփոխությունների մասին. եղանակները ցրտում են, հաճախակի անձրև է տեղում, ծառերի տերևները դեղնում են և թափվում,
- ընդլայնել երեխայի պատկերացումներն այն մասին, որ այգիներում և բանջարանոցներում հասունանում են մրգերն ու բանջարեղենը, դաշտերում կատարում են բերքահավաք,
- ընդլայնել երեխայի պատկերացումները աշնանաը կենդանական աշխարհի եղանակային վարքի և փոփոխությունների մասին. թիթեռները, բզեզները, մոծակներն անհետանում են, թռչունները չվում են տաք երկրներ:

Զմեռ

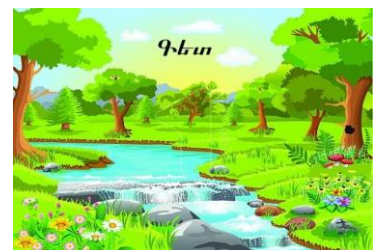
- Շարունակել ձևավորել կոնկրետ գիտելիքներ՝ բնության եղանակային երևույթների վերաբերյալ (ցերեկը կարճանում է, գիշերը՝ երկարում, եղանակները ցրտում են, ձյուն է տեղում),
- կազմակերպել ձմեռող թռչունների վարքի դիտում, կերակրել նրանց հացի փշրանքներով և ցորենի հատիկներով,
- կարողանալ տեսնել ձմեռային բնության փոփոխությունը. բնությունը ծածկվում է ճերմակ սավանով, ջրավազաններում սառնամանիքից ջրերը

սառչում են՝ վերածվելով սառույցի, սառույցը կոշտ է, նրա վրա սահում են, ծառերն ու թփերն առանց տերևների են,

- ձևավորել պատկերացումներ կենդանիների ապրելակերպի որոշակի պայմանների և դրանց եղանակային փոփոխությունների վերաբերյալ,
- սովորեցնել նկատել բնության գեղեցկությունը ձմռանը, բնության երևույթների փոխկապակցվածությունը,
- ճանաչողական ունակություններ ձևավորել ձյան, սառույցի մասին,
- սահմանել կապեր բնության երևույթների միջև. երբ եղանակը ցրտում է՝ անձրևը փոխվում է ձյան, ցրտի հետևանքով և սառեցնելիս ջուրը վերածվում է սառույցի, սառույցը տաքացնելիս վերածվում է ջրի,
- կազմակերպել ձմեռային խաղեր. սահնակով սահել, ձնագնդի խաղալ կամ ձնեմարդ ծեփել, ձնե կառույցներ պատրաստել:

Բնական երևույթների մասին առեղծվածներով հանելուկները, առածները և ասացվածքները երեխաների մոտ զարգացնում է հարգանք և հետաքրքրություն բնության հանդեպ:

Հոսում է, չի արտահոսում,
Վազում է բայց չի փախչում:
Ժապավեն է մի գեղեցիկ,
Մի ծայրը սարում, իսկ մյուսը՝ ծովում:

Առավոտյան խոտի վրա
Միրուն-սիրուն մարգարիտներ,
Ցերեկը փորձեցի փնտրել,
Հետքը նույնիսկ չի մնացել:

Մարդկության համար մեր ամբողջ հսկայական և միևնույն ժամանակ նման փոքր Երկիր մոլորակը տունն է: Հիմա մեր բնական տունը վտանգի տակ է: Խնայելու համար յուրաքանչյուր մարդ պետք է գոնե մի քիչ էկոլոգ դառնա: Այնուհետև ամբողջ հասարակությունը կապրի բնության հետ ներդաշնակ և համատեղության մեջ: Բնապահպանությունը մեզ սովորեցնում է հոգ տանել մեր շրջապատի աշխարհի մասին՝ Երկրի տնային մոլորակի մասին:

Երեխայի աշխարհաճանաչումը սկսվում է բնաճանաչողությունից: Դպրոցականը հաճույքով ուսումնասիրում է իրեն շրջապատող կենդանիներին և բույսերը, փորձում հասկանալ նրանց կենսակերպի առանձնահատկությունները և էական տարբերությունները մարդկանցից:

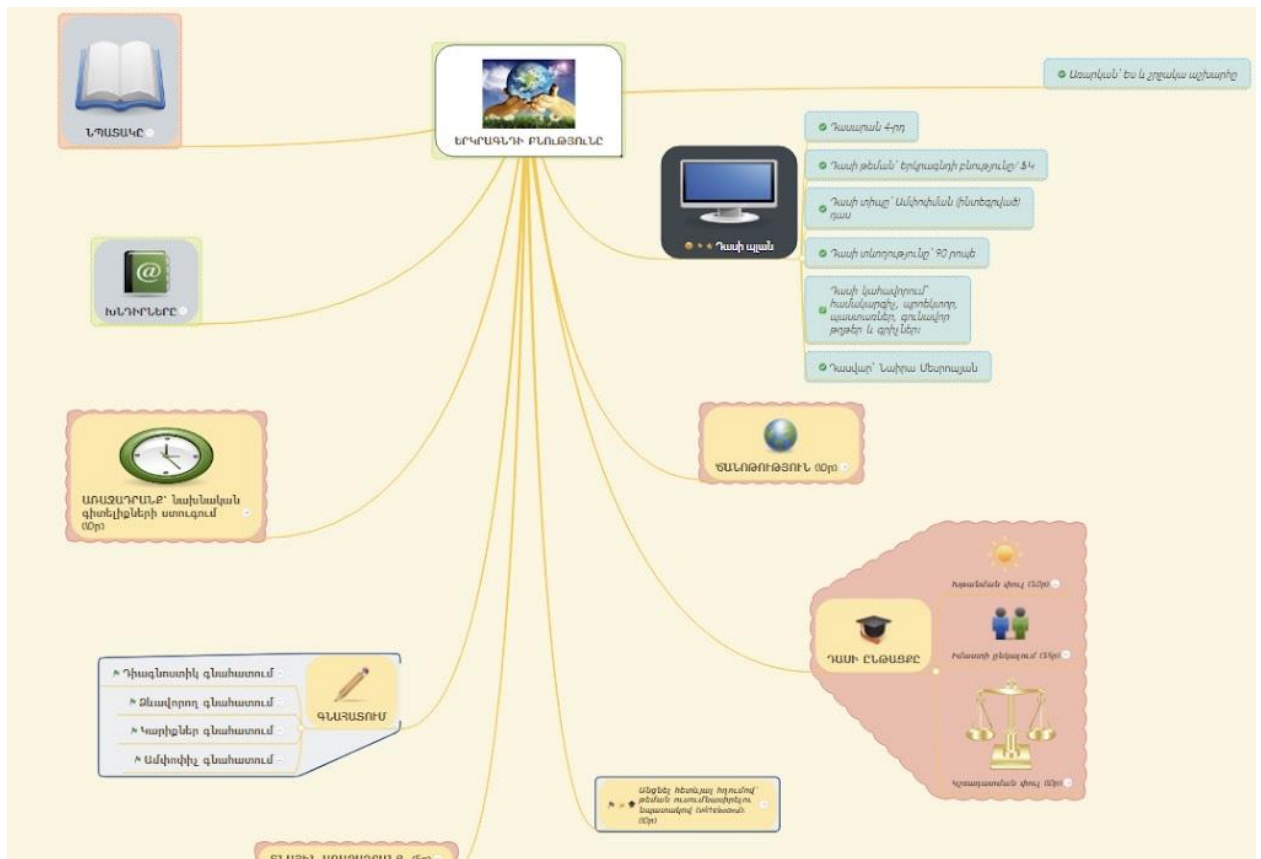
- Էկոլոգիական դաստիարակությունը շատ կարևոր է 21-րդ դարում մոլորակի և մարդկության համար, քանի որ մարդկության անհեռատես գործունեության արդյունքում հասարակությունը և մոլորակը կանգնած են աղետի առաջ:

- Այսօր մասնագետները կարևորում են էկոլոգիական կրթությունը և էկոլոգիական գիտակցություն ձևավորումը, բայց այն պետք է սկսել վաղ տարիքից: Նախադպրոցական տարիքի երեխայի զարգացման մեջ կարևոր դեր պետք է գրավի բնագիտական և էկոլոգիական դաստիարակությունը:

- Բնության նկատմամբ վերաբերմունքը, էկոլոգիական պատկերացումները ենթադրում են. ծանոթացնել երեխաներին բնության հետ, սովորեցնել շրջակա միջավայրի խնամքի կարևորությունը և կանոնները, հոգատարություն սերմանել շրջակա միջավայրի՝ ծառերի, խոտերի, կենդանիների և բնության մաս կազմող յուրաքանչյուր տարրի նկատմամբ:

Դասի պլան

<https://mm.tt/1950324729?t=PL8sHgBJT4>

Թեման ուսումնասիրելուց հետո, երեխաների մոտ զարգացան ճանաչողական հմտություններ, ուսուցման գործընթացին ակտիվ մասնակցություն, ինչպես նաև պատասխանատվության զգացում՝ բնության պահպանության գործընթացում, խումբ ձևավորելու կարողություն, ինքնագործունեության խթանում, ստեղծագործական կարողություն և ամենակարևորը ինքնուրույն աշխատանքի համար հմտությունների զարգացում:

Ժամանակակից կրթական հայեցակարգում ավելի է կարևորվում սովորողների բարձրակարգ մտածողության զարգացման խնդիրը, ենթադրում է այնպիսի մեթոդների և հնարների կիրառում, որը ոչ թե նախատեսվում է ուսուցչի կողմից պատրաստի գիտելիքի մատուցում, այլև ուսուցման ակտիվ ճանաչողական և

պրակտիկ գործունեության ընթացքում գիտելիքների և հմտությունների ինքնուրույն
ձեռքբերում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ երեխան վաղ հասակից արդեն ընկալում և հասկանում է բնության մեջ գոյություն ունեցող բազմաբնույթ շրթայական կապերը, հետևաբար ընդունակ է պատկերացնելու բնության ամբողջականությունը, բնության նկատմամբ վերաբերմունքը, էկոլոգիական պատկերացումները: Երեխաների բնության հետ անմիջական շփումը նրանց սովորեցրեց շրջակա միջավայրի խնամքի կարևորությունը և կանոնները, հոգատարություն սերմանեց շրջակա միջավայրի՝ ծառերի, խոտերի, կենդանիների և բնության մաս կազմող յուրաքանչյուր տարրի նկատմամբ:

Հետազոտական աշխատանքը ցույց տվեց, որ երեխան կառուցեց իր սեփական աշխարհը՝ գծելով իր պատկերացումները, զգացողությունները, մտքերի և նախասիրությունների շրջանակը: Երեխայի մեջ քայլ առ քայլ ձևավորվեց այն գիտակցությունը, որ ինքն աշխարհում մենակ չէ, և բնության մեջ յուրաքանչյուր տարր պայմանավորված է մյուսի գոյությամբ, և դրանք բոլորը փոխկապակցված են: Այս և նմանատիպ հետազոտությունները վկայում են այն մասին, որ տարրական դպրոցի ուսուցչի մասնագիտությունն ընտրած անձինք մեծ մասամբ մանկավարժության նվիրյալներ են: Նրանք ձևավորում են երեխաների կրթության հիմքերը և մտահոգ են նրանց կայացման խնդրով: Սակայն ցանկացած ուսուցիչ գիտի, որ նվիրումով և սիրով հնարավոր չէ դառանալ լավ ուսուցիչ: Անշուշտ այդ կարևոր և շարժիչ ուժն անհրաժեշտ է, սակայն միայն այդքանը բավարար չէ՝ տալու բազում հարցերի պատասխանները:

Ուսուցիչն իր աշխատանքում միշտ պետք է աչքի առաջ ունենա ուսումնական գործընթացի կառուցվածքը՝ չմոռանալով երեք գլխավոր հիմնահարց.

- ուսման/ ուսուցման նպատակը (ինչու սովորել/սովորեցնել),
- բովանդակությունը (ինչու սովորել/սովորեցնել),
- ռազմավարությունը, ձևերն ու մեթոդները (ինչու սովորել/սովորեցնել):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. «Նախաշավիղ 2012» գիտամեթոդական հանդես
2. «Ես և շրջակա աշխարհը» դասագիրք Ա. Հովսեփյան, Գ. Հովհաննիսյան, Ն. Տողանյան, Լ. Ավագյան
3. «Բնության պահպանության հիմունքներ» Է. Մ. Հայրապետյան
4. «Հայաստանի բնության հատուկ պահպանվող տարածքները և համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացումը» Բնության համաշխարհային հիմնադրամ WWF
5. <https://www.youtube.com/watch?v=qE98fT6Ok1o>